

अमरकोषः

Juniors (11th and 12th Std / Intermediate/
Prak-shastri Students)

यस्य ज्ञानदयासिन्धोरगाधस्यानघा गुणाः ।

सेव्यतामक्षयो धीराः स श्रियै चामृताय च ॥ १ ॥

समाहृत्यान्यतन्त्राणि संक्षिप्तैः प्रतिसंस्कृतैः ।

संपूर्णमुच्यते वर्गेर्नामलिङ्गानुशासनम् ॥ २ ॥

प्रायशो रूपभेदेन साहचर्याच्च कुत्रचित् ।

स्त्रीपुंनपुंसकं ज्ञेयं तद्विशेषविधेः क्वचित् ॥ ३ ॥

भेदाख्यानाय न द्वन्द्वो नैकशेषो न सङ्करः ।

कृतोऽत्र भिन्नलिङ्गानामनुक्तानां क्रमादृते ॥ ४ ॥

त्रिलिङ्गां त्रिष्विति पदं मिथुने तु द्वयोरिति ।

निषिद्धलिङ्गं शेषार्थं त्वन्ताथादि न पूर्वभाक् ॥ ५ ॥

॥ स्वर्गवर्गः ॥

स्वरव्ययं स्वर्गनाकत्रिदिवत्रिदशालयाः ।

सुरलोको द्योदिवौ द्वे स्त्रियां क्लीबे त्रिविष्टपम् ॥ ६ ॥

अमरा निर्जरा देवास्त्रिदशा विबुधाः सुराः ।

सुपर्वाणः सुमनसस्त्रिदिवेशा दिवौकसः ॥ ७ ॥

आदितेया दिविषदो लेखा अदितिनन्दनाः ।

आदित्या ऋभवोऽस्वप्ना अमर्त्या अमृतान्धसः ॥ ८ ॥

बर्हिर्मुखाः क्रतुभुजो गीर्वाणा दानवारयः ।

वृन्दारका दैवतानि पुंसि वा देवताः स्त्रियाम् ॥ ९ ॥

आदित्यविश्ववसवस्तुषिताभास्वरानिलाः ।

महाराजिकसाध्याश्च रुद्राश्च गणदेवताः ॥ १० ॥

विद्याधरोऽप्सरोयक्षरक्षोगन्धर्वकिंनराः ।

पिशाचो गुह्यकः सिद्धो भूतोऽमी देवयोनयः ॥ ११ ॥

असुरा दैत्यदैतेयदनुजेन्द्रारिदानवाः ।

शुक्रशिष्या दितिसुताः पूर्वदेवाः सुरद्विषः ॥ १२ ॥

सर्वज्ञः सुगतः बुद्धो धर्मराजस्तथागतः ।

समन्तभद्रो भगवान्मारजिल्लोकजिज्जिनः ॥ १३ ॥

षडभिज्ञो दशबलोऽद्वयवादी विनायकः ।

मुनीन्द्रः श्रीघनः शास्ता मुनिः शाक्यमुनिस्तु यः ॥ १४ ॥

स शाक्यसिंहः सर्वार्थसिद्धः शौद्धोदनिश्च सः ।

गौतमश्चार्कबन्धुश्च मायादेवीसुतश्च सः ॥ १५ ॥

ब्रह्मात्मभूः सुरज्येष्ठः परमेष्ठी पितामहः ।

हिरण्यगर्भो लोकेशः स्वयंभूश्चतुराननः ॥ १६ ॥

धाताञ्जयोनिर्द्रुहिणो विरिञ्चिः कमलासनः ।

स्रष्टा प्रजापतिर्वेधा विधाता विश्वसृष्टिधिः ॥ १७ ॥

शतानन्दः शतधृतिः विरिञ्चोऽजो विरिचनः ।

विष्णुर्नारायणः कृष्णो वैकुण्ठो विष्टरश्रवाः ॥ १८ ॥

दामोदरो हृषीकेशः केशवो माधवः स्वभूः ।

दैत्यारिः पुण्डरीकाक्षो गोविन्दो गरुडध्वजः ॥ १९ ॥

पीताम्बरोऽच्युतः शार्ङ्गी विष्वक्सेनो जनार्दनः ।

उपेन्द्र इन्द्रावरजश्चक्रपाणिश्चतुर्भुजः ॥ २० ॥

पद्मनाभो मधुरिपूर्वासुदेवस्त्रिविक्रमः ।
देवकीनन्दनः शौरिः श्रीपतिः पुरुषोत्तमः ॥ २१ ॥
वनमाली बलिध्वंसी कंसारातिरधोक्षजः ।
विश्वम्भरः कैटभजिद्विधुः श्रीवत्सलाञ्छनः ॥ २२ ॥
गदाग्रजो मुञ्जिकेशो दाशार्हो दशरूपभृत् ।
वसुदेवोऽस्य जनकः स एवानकदुन्दुभिः ॥ २३ ॥
बलभद्रः प्रलम्बघ्नो बलदेवोऽच्युताग्रजः ।
रेवतीरमणो रामः कामपालो हलायुधः ॥ २४ ॥
नीलाम्बरो रौहिणेयस्तालाङ्को मुसली हली ।
सङ्कर्षणः सीरपाणिः कालिन्दीभेदनो बलः ॥ २५ ॥
मदनो मन्मथो मारः प्रद्युम्नो मीनकेतनः ।
कन्दर्पो दर्पकोऽनङ्गः कामः पञ्चशरः स्मरः ॥ २६ ॥
शम्बरारिर्मनसिजः कुसुमेषुरनन्यजः ।
पुष्पधन्वा रतिपतिर्मकरध्वज आत्मभूः ॥ २७ ॥
शृङ्गारयोनिः श्रीपुत्रः शूर्पकारातिरित्यपि ।
अरविन्दमशोकं च चूतं च नवमल्लिका ॥ २८ ॥
नीलोत्पलं च पञ्चैते पञ्चबाणस्य सायकाः ।

ब्रह्मसूर्विश्वकेतुः स्यादनिरुद्ध उषापतिः ॥ २९ ॥
लक्ष्मीः पद्मालया पद्मा कमला श्रीर्हरिप्रिया ।
इन्दिरा लोकमाता मा रमा मङ्गलदेवता ॥ ३० ॥
भार्गवी लोकजननी क्षीरसागरकन्यका ।
शङ्खो लक्ष्मीपतेः पाञ्चजन्यश्चक्रं सुदर्शनः ॥ ३१ ॥
कौमोदकी गदा खड्गो नन्दकः कौस्तुभो मणिः ।
चापः शार्ङ्गं मुरारेस्तु श्रीवत्सो लाञ्छनं स्मृतम् ॥ ३२ ॥
गरुत्मान्गारुडस्ताक्षर्यो वैनतेयः खगेश्वरः ।
नागान्तको विष्णुरथः सुपर्णः पन्नगाशनः ॥ ३३ ॥
शम्भुरीशः पशुपतिः शिवः शूली महेश्वरः ।
ईश्वरः शर्व ईशानः शङ्करश्चन्द्रशेखरः ॥ ३४ ॥
भूतेशः खण्डपरशुर्गिरीशो गिरिशो मृडः ।
मृत्युञ्जयः कृत्तिवासाः पिनाकी प्रमथाधिपः ॥ ३५ ॥
उग्रः कपर्दी श्रीकण्ठः शितिकण्ठः कपालभृत् ।
वामदेवो महादेवो विरूपाक्षस्त्रिलोचनः ॥ ३६ ॥
कृशानुरेताः सर्वज्ञो धूर्जटिर्नीललोहितः ।
हरः स्मरहरो भर्गस्त्र्यम्बकस्त्रिपुरान्तकः ॥ ३७ ॥
गङ्गाधरोऽन्धकरिपुः क्रतुध्वंसी वृषध्वजः ।

व्योमकेशो भवो भीमः स्थाणू रुद्र उमापतिः ॥ ३८॥

अष्टमूर्तिरहिर्बुध्नो महाकालो महानटः ।

कपर्दोऽस्य जटाजूटः पिनाकोऽजगवं धनुः ॥ ३९॥

प्रमथाः स्युः पारिषदा ब्राह्मीत्याद्यास्तु मातरः ।

ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा ॥ ४० ॥

*****